

**Państwowe Gospodarstwo Leśne
Lasy Państwowe**

Pszczoty dawniej i dziś

Marek Biardzki, Nadleśnictwo Lwówek Śląski, 28 wrzesień 2018 r.

---

www.lasy.gov.pl

Plan prezentacji:

1. Pszczoły w Polsce i ich znaczenie
2. Charakterystyka samotnie żyjących pszczół
3. Biologia pszczoły miodnej
4. Relacje człowieka i pszczół (bartnictwo/pszczelarstwo)
5. Zagrożenia dla pszczół i spadek ich liczebności
6. Na ratunek pszczołom
7. Podsumowanie

Pszczoła miodna – *Apis mellifera* (L.)

Źródło: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/f5/Apis_mellifera_carnica_worker_hive_entrance_2.jpg/1200px-Apis_mellifera_carnica_worker_hive_entrance_2.jpg dostęp z dn. .24.00.2018r

Pszczoły (Apoidae)

- grupa owadów odżywiających się nektarem i pyłkiem kwiatów roślin.
- tworzą grupę liczącą ponad 20 tys. gatunków na świecie, z czego 470 gatunków żyjących w Polsce.
- znaczną ich większość stanowią pszczoły żyjące samotnie tj. parami samiec i samica.
- wyspecjalizowane zapylacze; ich gatunki są wzajemnie uzależnione od poszczególnych gatunków roślin.

Kornutka

Źródło: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/00/Eucera_cinnamomea_male_1.jpg/193px-Eucera_cinnamomea_male_1.jpg

Zapylenie przez pszczoły

1/3 żywności
zawdzięczmy pszczołom

Zwiększa owocowanie drzew owocowych o 50-70%

Zapylenie przez pszczoły

**Szacuje się że aż 70% roślin
zawdzięczamy zapylaczom.**

**W samej Unii Europejskiej
wartość zapylenia szacuje
się na około 14,2 mld euro
rocznie.**

Źródło: http://www.murarka.com.pl/murarka_gal/slides/Murarka%20na%20truskawce%202.jpg

Zapylenie przez pszczoły

**1/3 żywności
zawdzięczmy pszczołom**

A w przypadku odmian samopylnych zapylacze zwiększają ilość plonu o 50% na przykładzie rzepaku.

Pszczoly samotnie żyjące

Pszczolinka piaskowa

Źródło: <https://swiatmakrodotcom.files.wordpress.com/2014/04/5381.jpg?w=627>

Pszczolinka ruda

Źródło: http://1.bp.blogspot.com/-Cmze2sDZ1xw/T10EHkDInjl/AAAAAAAACW0/lijM7y3kl_0/s1600/Tawny+mining+bee+061.JPG

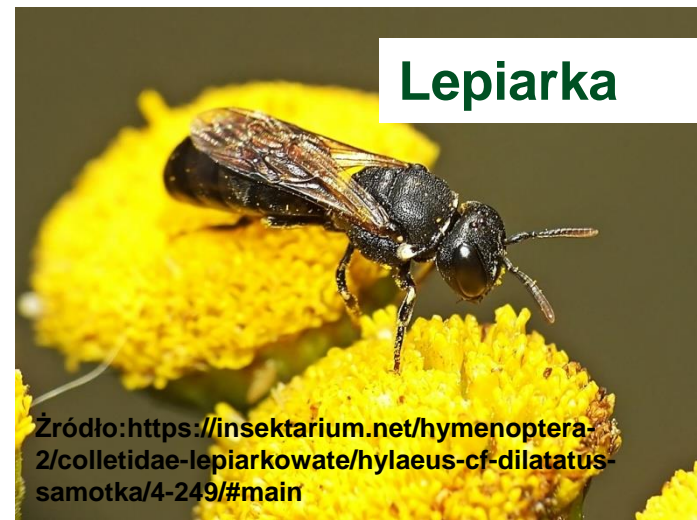
złotolitka

Źródło: <https://swiatmakrodotcom.files.wordpress.com/2014/06/0141.jpg>

Pszczoly samotnie żyjące

kornutka

Źródło: <https://insektarium.net/hymenoptera-2/apidae-psczolowate/eucera-spp-kornutki/>

Pszczoly samotnie żyjące

Zadrzachnia fioletowa

Źródło: <https://steemit.com/nature/@apismellifera/violet-carpenter-bee-xylocopa-violacea-or-or-pszczola-zadrzachnia-fioletowa-xylocopa-violacea>

Pszczoły samotnie żyjące

**80% gatunków gniazduje
w ziemi**

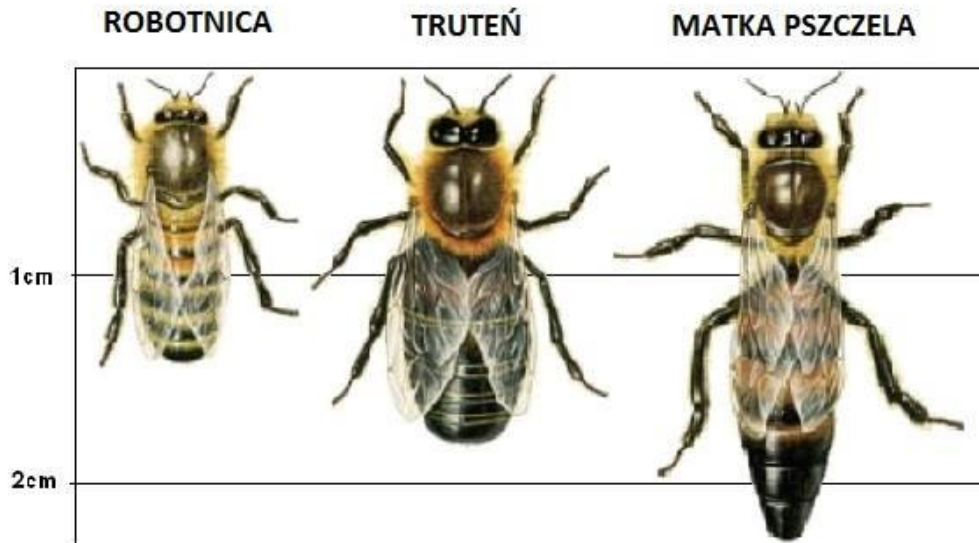
**Pozostałe zasiedlają łodygi
trzciny i ziołorośli; w miękkim
drewnie a nawet w
opuszczonych muszlach
ślimaków.**

Wczesnowiosenne
Wiosenne
Letnie

Pszczola miodna – *Apis mellifera* (L.) tworzy tak zwaną rodzinę w skład, której wchodzi jedna matka zwana królową. Kilkadziesiąt trutni oraz od 10 do 100 tysięcy robotnic

Pszczoly robotnice żyją stosunkowo krótko od 30 do 300 dni, za wyjątkiem matki pszczelej żyjącej nawet kilka lat.

Pszczola miodna – *Apis mellifera* (L.)

**Hodowane od stuleci głównie dla
miodu i wosku.....**

**...a także dla propolisu, pyłku, pierzgi
i mlecza pszczelego**

Lasy i puszcze od niepamiętnych czasów dostarczały człowiekowi pożywienia. Miód pochodzący z dziupli opuszczonych przez ptaki stanowił bardzo ważny składnik jego jadłospisu.

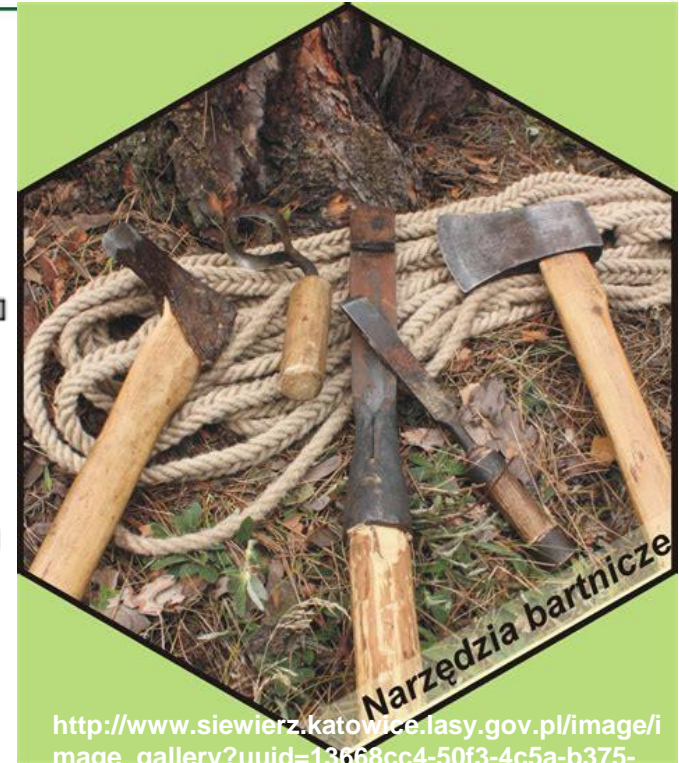
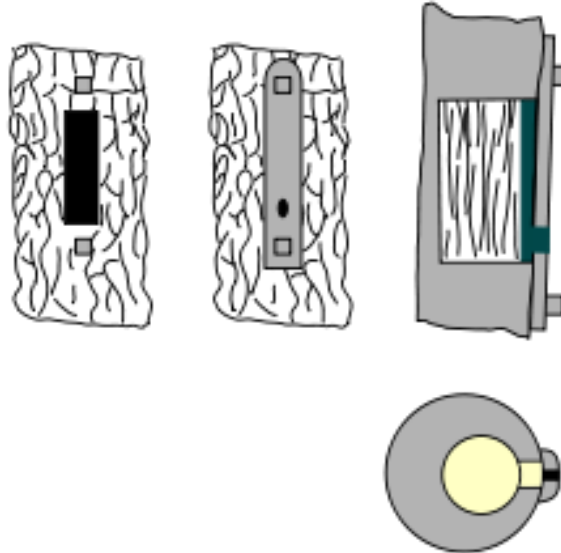

Pszczoly miodne – *Apis mellifera* (L.) w ten czas zwane borówkami, zielonymi - BARTNICTWO

<https://www.gospodarz.pl/aktualnosci/les>

http://www.siewierz.katowice.lasy.gov.pl/image/image_gallery?uuid=13668cc4-50f3-4c5a-b375-

...bartnikami, lub w zależności od regionu
wojczycami, pszczelnikami, pszczelowodami,
oblenkami.

Na ich czele „stał” starosta bartny...

Znaki bartne; ciosana, znamienia, klejma

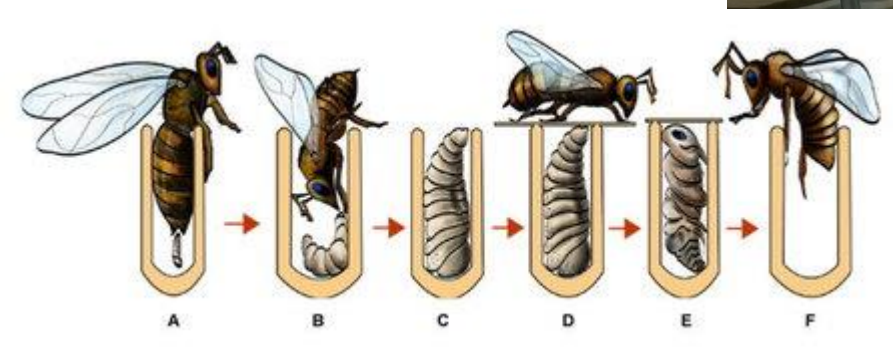
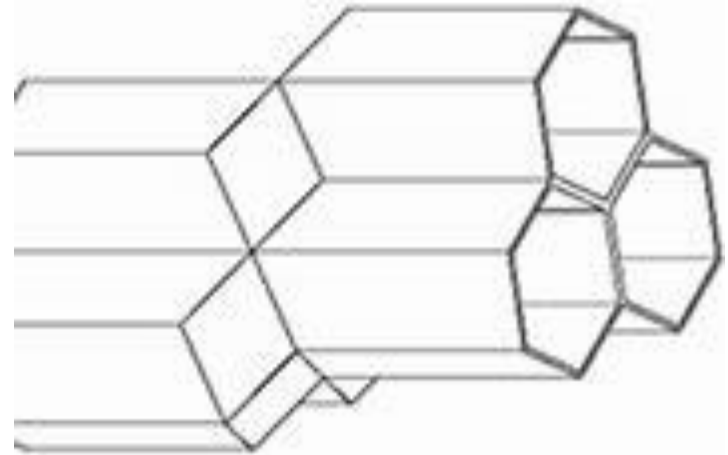

**Wiedźmiar, jak
szaman zasiedlał
barcie pszczołami.**

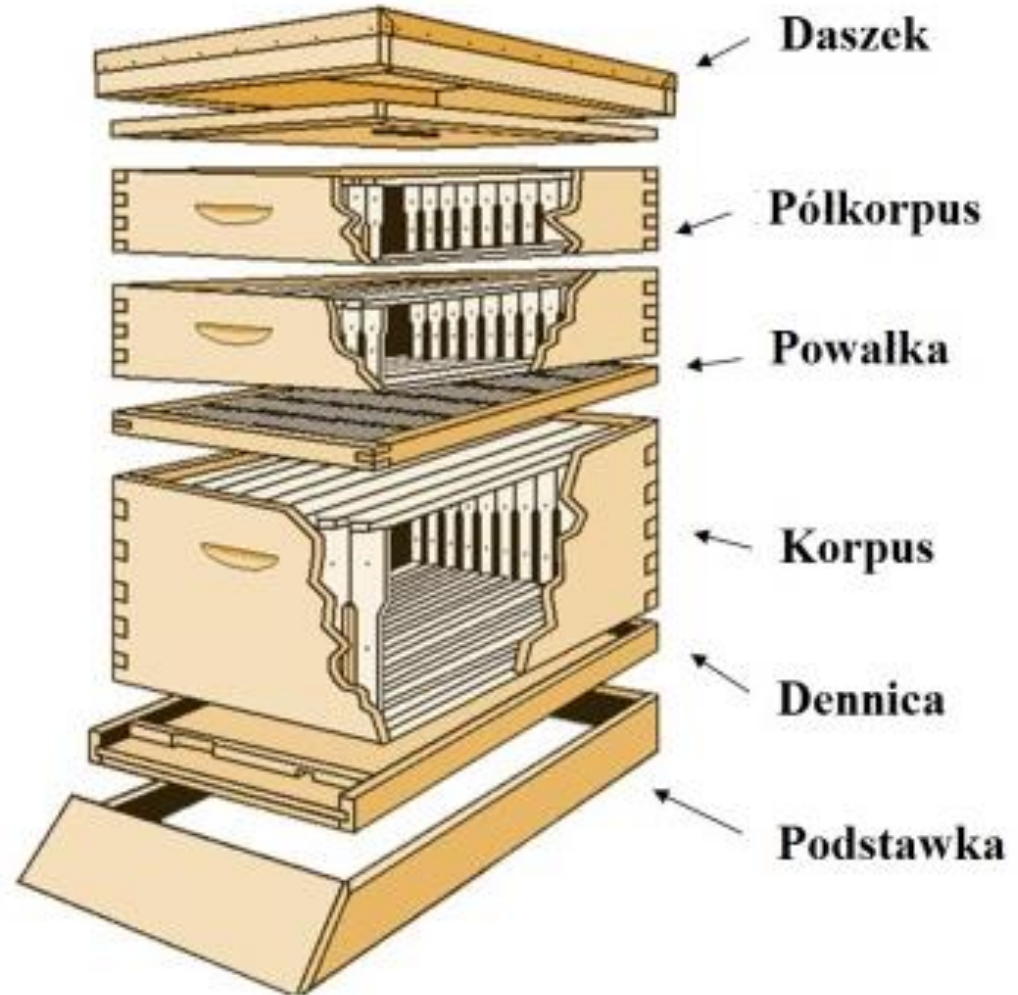

U Kowala

Rozwój pszczelarstwa

- Około 120 organizacji pszczelarskich w Polsce.
- Ponad 1 milion rodzin pszczelich.
- Doskonalenie pszczelarzy w kierunku leczenia pszczół.
- Pozyskiwanie środków na zakup sprzętu pszczelarskiego oraz pszczół.

**Rozwój pszczelarstwa
posiada jednak swoje
wady.**

**Poprzez szukanie lepszych cech pszczoły miodnej
faworyzowane są zagraniczne matki, co prowadzi do zatracania
cech i zanikanie rodzimych odmian.**

**Rozwój pszczelarstwa
posiada jednak swoje
wady.**

**Blizsze poznanie biologii pszczół umożliwiło
produkcję matek pszczelich na dużą skalę.**

Dodatkowo przemieszczanie pszczoł prowadzi do szybkiego rozprzestrzeniania się chorób np. warozy.

Działalność człowieka w ostatnich dekadach znacznie przyczynia się do spadku liczebności dziko żyjących pszczół.

Wypalanie nieużytków prowadzi do upadku zimujących pszczół w części nadziemnej łodyg roślin zielnych oraz wierzchniej warstwy ziemi.

Niwelacja skarp oraz rozwój, intensyfikacja rolnictwa oraz likwidacja zakrzewień i miedz pozbawia miejsc gniazdowania dziko żyjących pszczół.

Niewłaściwe stosowanie środków chemicznych w tym neonicotynoidów przyczynia się do zatruc pszczoł.

Przyczyną jest również zanikanie budynków glinianych i drewnianych krytych strzechą.

Chałupa z XVIII wieku w Wielkopolskim Parku Etnograficznym w Dziekanowicach.

- 20 gatunków żądłówek, gniazdujących licznie w trzcinie strzechy oraz drewnianych i glinianych ścianach budynku.

- kwietna łąka i przydomowy sad.

Współczesny obraz budynków mieszkalnych na wsi.

Nasza przyszłość ... ?

Ręczne zapylanie drzew owocowych, Syczuan, Chiny

Gdy już uświadomimy sobie jak ważną i cenną rolę odgrywają w środowisku człowieka PSZCZOŁY, zadajemy sobie pytanie jak możemy je skutecznie chronić w obliczu tak drastycznego i szybkiego spadku ich liczebności?

Stworzenie korzystnych warunków do życia pszczół.

<https://mjakmrowka.pl/wp-content/uploads/2018/04/Hotele-dla-pszczol-i-owadow-zapylajacych-5.jpg>

Odtwarzanie miedz wśród polnych i tworzenie zadrzewień.

<https://lakikwietne.pl/userdata/gfx/e9b429e98674.jpg>

Zakładanie kwiatnych łąk.

http://www.green-design-blog.com.pl/wp-content/uploads/2016/07/Green_Design_łaka-1.jpg

Bezpieczne miejsce gniazdowania

HOTEL DLA OWADÓW

Dlaczego owady zapylające są tak ważne? Blisko jedna trzecia pokarmów, które spożywamy, zależy od zapylaczy, a dzięki pszczołom istnieje 85 proc. gatunków roślin. Zamiast żywotników warto sadzić rośliny miododajne i takie odmiany, które mają różną porę kwitnienia. Dzięki temu zapewniamy owadom pokarm przez możliwie najdłuższy czas.

2-8
mm

Średnica otworów dla owadów.

Domek dla zapylaczy powinien być wykonany z **naturalnych materiałów**.

Całą powierzchnię hotelu warto przykryć **drucianą siatką** z małymi oczkami, by ochronić lokatorów przed owadożernymi ptakami.

SŁOMA

Będzie schronieniem dla złotookowatych.

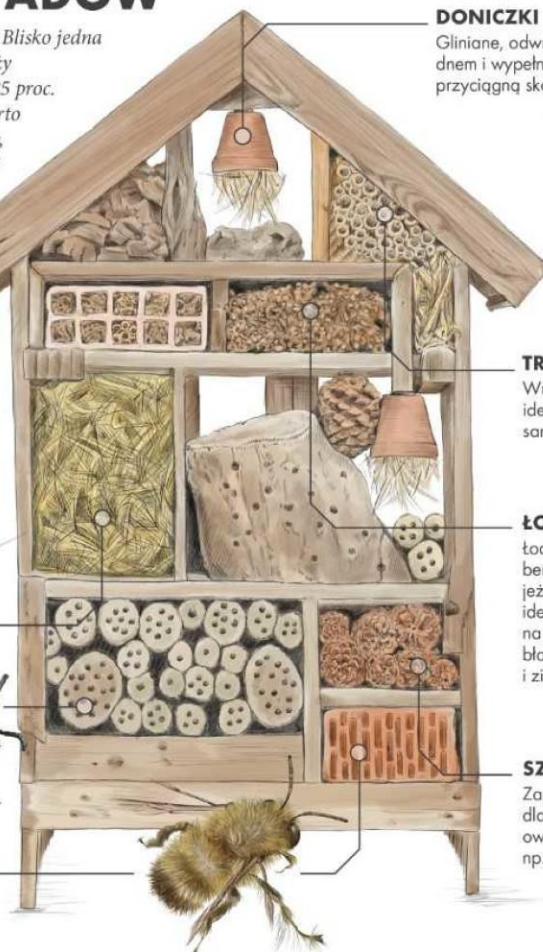
GRUBE GAŁĘZIE

Odpowiednio nawiercone przyciągną samotne osy, pszczoły i złotolitki.

CEGLY „DZIURAWKI”

Chronią się w nich pszczoły samotnice (np. porobnica wiochałka), ale szczeliny w cegle muszą być nie większe niż 10 mm.

DONICZKI

Gliniane, odwrócone do góry dnem i wypełnione sianem przyciągną skorki.

TRZCINA/BAMBUS

Wnętra pustych łodyg będą idealne na gniazda dla pszczoł samotnic (murarek czy nożycówek).

ŁODYGI KRZEWÓW

Łodygi róży, berberysu albo jeżyny będą idealnym miejscem na gniazdo dla błonkówek i zimowiskiem dla bzygów.

SZYSZKI I SUCHE LIŚCIE

Zapewnią lokum dla pożytecznych owadów, np. biedronek.

FANTAZYJNA FORMA

Owadzie schroniska mogą przyjmować przeróżne kształty i być oryginalną ozdobą ogrodów.

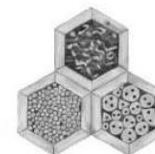
NAMIOT

WIEŻOWIEC

CHATKA

PLASTRY MIODU

KAMELEON

Rozważne stosowanie środków chemicznych.

- Stosowanie biopreparatów.
- Wykonywanie oprysków w nocy i późnym wieczorem.
- Unikanie oprysków w okresie kwitnienia roślin.

Akcja plakatowania ...

Rolniku, Sadowniku, Ogrodniku NIE TRUJ PSZCZÓŁ

Organizatorzy akcji

www.pszczelarstwo.zgrotelc.pl

Czy wiesz, że pszczoły...
zwiększają znacznie Twoje plony?

Pomyśl o nich,
Twoich pomocnikach,
i zadбай o swój biznes.

Pamiętaj:

- wykonuj opryski środkami ochrony roślin późnymi wieczorami lub w nocy (gdy nie pracujemy, nie zapylamy już Twoich upraw),
- zachowaj ostrożność i **nie stwarzaj zagrożenia dla ludzi i zwierząt**,
- stosuj **środki o niskiej szkodliwości dla owadów zapylających**,
- stosuj środki ochrony roślin według wskazań producenta, **nie zwiększaj stężeń ani dawek**,
- wytrucie pszczół **grozi utratą dołait bezpośrednich**,
- gdy nas zabraknie, **zabraknie pracy dla Ciebie i żywności dla ludzi i zwierząt**.

NIE ZABIJAJ NAS
Pszczółki Miódne

Druk i kolportaż plakatów dofinansowany ze środków 1% podatku dochodowego przekazanych Górnoluzkiemu Stowarzyszeniu Pszczelarzy w Zgrotelcu - Organizacji Pożytku Publicznego

Akcję również wsparły:

Ulotka ...

Ogólnopolska akcja Polskiego Związku Pszczelarskiego i Wydawnictwa "Pasieka"

MIÓD KUPUJESZ - PSZCZOŁY RATUJESZ

Kupując miód wspierasz pszczelarzy w prowadzeniu pasiek zapewniając pszczołom opiekę.
W zamian otrzymujesz zdrowy, pełnowartościowy produkt i pomagasz pszczołom zapylić więcej sadów.

- Dzięki opiece pszczelarzy większa liczba pszczół może przetrwać w obecnym środowisku.
- Pszczelarze utrzymują swoje pasieki głównie ze sprzedaży miodu ...
- ... a więc kupując miód pośrednio ratujesz pszczoły.

Używam miodu zamiast cukru

Produkt	Wartość kaloryczna (5g)
Miód	16 kcal
Cukier	20 kcal

Miód kupujesz – pszczoły ratujesz – to ogólnopolska kampania organizowana przez Wydawnictwo "Pasieka" oraz Polskie Związki Pszczelarskie wspierająca polskie pszczelarstwo

NASI PARTNERZY:

- Corion** www.corion.com.pl +48 34 317-21-21
- Lyson** www.lyson.com.pl +48 30 875-63-24
- nectar.com.pl** +48 55 252-48-04
- BARTPOL** +48 22 871-93-80
- ProBiotics** +48 61 295-72-01
- MojoPszczola** +48 61 842-00-22
- APVITAL** +48 507-21-048
- Polanka** +48 36 737-99-02
- ProBiotics** +48 616-425-056
- APVITAL** +48 500-064-711
- STANPOL** +48 84 909-40-77
- Polanka** +48 79 365-04-74
- ProBiotics** +48 58 548-53-00
- Polanka** +48 71 323-48-02
- Polanka** +48 62 737-44-05

Ważny jak cennym i niezastąpionym produktem jest miód oraz pozostałe produkty pszczele i tą wiedzą chcemy się z Państwem podzielić.

www.miodkupujeszpszczolyratujesz.pl

Edukacja

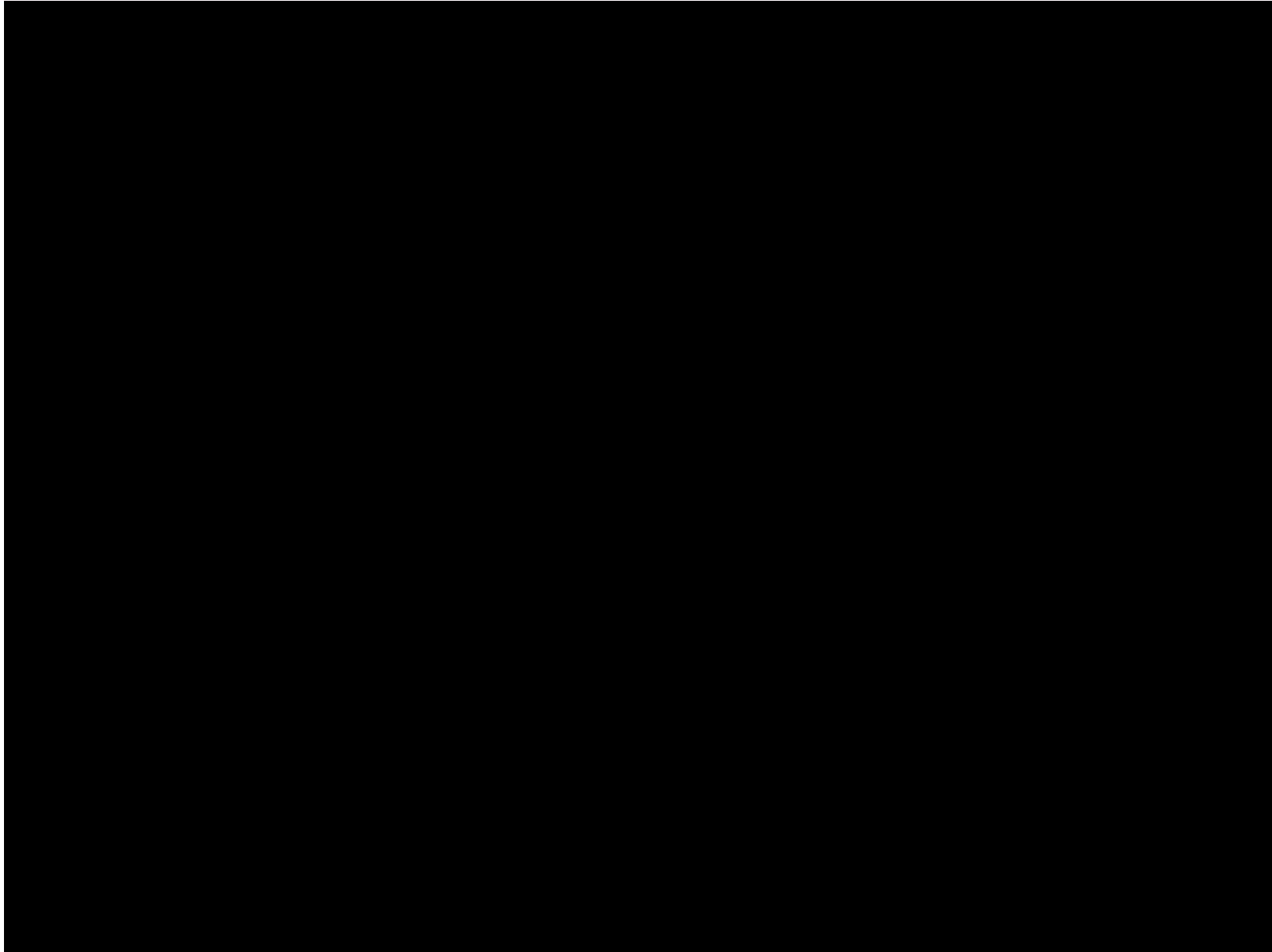

Pszczoła miodna – *Apis mellifera* (L.)

Źródło: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/f5/Apis_mellifera_carnica_worker_hive_entrance_2.jpg/1200px-Apis_mellifera_carnica_worker_hive_entrance_2.jpg dostęp z dn. .24.00.2018r

Dziękuję za uwagę

Państwowe Gospodarstwo Leśne
Lasy Państwowe